

آیا جنون قاتل یا مقتول تاثیری در مجازات دارد؟

قتل جرم مهمی است و این موضوع که افراد در چه حالت روانی مرتکب این جرم می‌شوند نیز اهمیت زیادی دارد. جنون و دیوانگی یک حالت روانی است که در ارتکاب قتل و مجازات آن تأثیر بسیار دارد.

قتل جرم مهمی است و این موضوع که افراد در چه حالت روانی مرتکب این جرم می‌شوند نیز اهمیت زیادی دارد. جنون و دیوانگی یک حالت روانی است که در ارتکاب قتل و مجازات آن تأثیر بسیار دارد.

به گزارش [تابناک](#)؛ حتماً بارها و بارها از رسانه‌های مختلف و اطرافیان خود شنیده‌اید که فردی در یک عصبانیت لحظه‌ای و جنون آنی دست به ارتکاب یک جرم سنگین مثل قتل زده یا این دیوانه و مجنونی به فردی حمله کرده و هم‌اکنون در بیمارستان روانی است یا یک نفر دیوانه‌ای را به قتل رسانده است. وجه مشترک تمام اتفاقات بالا وجود فردی است که فاقد عقل و اراده است و حال یا خود مرتکب جرم شده یا این جرمی علیه او اتفاق افتاده است. در حقوق کیفری وجود ارتباط بین این فرد که از او به عنوان دیوانه یا مجنون یاد می‌شود و جرایم، اهمیت فراوان دارد و بر رسیدگی و مجازات جرایم تأثیر بسیار می‌گذارد.

شاید مهمترین پرسشی که در ابتدای بحث و حتی قبل از شروع در ذهن مخاطب شکل بگیرد، این است که از نظر قانون و حقوق کیفری مجنون کیست و به چه کسی دیوانه می‌گویند؟

قانونگذار در قانون مجازات اسلامی یک ملاک برای تشخیص مجنون ارائه کرده است. در ماده ۱۴۹ این قانون آمده است [هرگاه مرتکب در زمان ارتکاب جرم دچار اختلال روانی بوده به نحوی که فاقد اراده یا قوه تمییز باشد مجنون محسوب می‌شود](#)؛ بنابراین وجود اختلال روانی به حدی که فرد اراده یا عقل خود را از دست بدهد، ملاک مجنون بودن افراد است البته باید توجه داشت که مجنون بودن افراد توسط روانشناسان و روانپزشکان جنایی مورد بررسی قرار می‌گیرد و آنان هم با معیارهایی مانند نوع اندیشه، گفتار، رفتار، عواطف و نیز نوع نگاه فرد، سلامت روانی یا جنون وی را تعیین می‌کنند.

نکته دیگر در مورد انواع جنون است. از نظر حقوق کیفری، جنون دایمی است یا ادواری. در مواردی اختلال روانی فرد مجنون همیشگی است و او همواره باید تحت کنترل و حمایت باشد. این نوع جنون، جنون دایمی است. در عین حال در برخی افراد اختلال روانی دوره‌ای است و یک زمان فرد مجنون است و یک زمان مانند افراد عاقل رفتار می‌کند. یک روز دیوانه است و یک روز عاقل. چنین فردی دارای جنون ادواری است. از نظر حقوقی اگر فرد دارای جنون ادواری در حالت سلامت روانی (که از آن به دوران آفاقه یاد می‌کنند) مرتکب جرم شود یا رفتاری از خود نشان دهد، مانند افراد عاقل جامعه با او برخورد می‌شود و اگر در حالت اختلال روانی رفتاری از او سر بزند، مجنون محسوب می‌شود.

منتفی بودن قصاص در قتل مجنون

نخستین بحث از تأثیر جنون در قتل هنگامی است که مقتول مجنون باشد. به این ترتیب که انسان عاقلی یک مجنون را به قتل برساند. طبق قانون اگر مقتول مجنون باشد دیگر قاتل قصاص نمی‌شود. در ماده ۳۰۱ قانون مجازات اسلامی آمده است که یکی از شرایط قصاص این است که مجنی علیه یعنی کسی که جنایت بر او وارد آمده باید عاقل باشد. در غیر این صورت، قاتل قصاص نمی‌شود. البته این به معنی مجاز بودن قتل مجنون نیست. کشتن مجنون جرم است اما قاتل قصاص نمی‌شود.

در ماده ۳۰۵ بیان شده است: [مرتکب جنایت عمدی نسبت به مجنون علاوه بر پرداخت دیه، به تعزیر مقرر در تعزیرات نیز محکوم می‌شود](#)؛ منظور از تعزیر مقرر، حبس سه تا ۱۰ سال است که در ماده ۶۱۲ بخش تعزیرات قانون مجازات اسلامی آمده است. پس قاتل هرچند قصاص نمی‌شود اما باید دیه بپردازد و سه تا ۱۰ سال زندانی شود.

عدم مسئولیت کیفری قاتل مجنون

بحث بعدی در رابطه با مجنون بودن قاتل است. فرد مجنون نیز مانند نابالغ مسئولیت کیفری ندارد و اگر مرتکب جرمی مانند قتل شود، مجازات نمی‌شود. هرچند فرد مجنون که اراده یا قوه عقل برای رفتارهای خود ندارد نباید مجازات شود اما اگر حالات و رفتار وی خطرناک بوده و آزاد بودنش باعث اختلال در امنیت و نظم جامعه باشد، در این حالت وی نباید رها شود و طبق قانون تا زمان بهبودی یا رفع حالت خطرناک در مراکز و بیمارستان‌ها روانی مشخصی نگهداری و مراقبت می‌شود.

نکته مهم در این رابطه ارتکاب قتل توسط مجنون ادواری است. اگر مجنون ادواری مرتکب قتل شود برای رفع مسئولیت و مجازات نشدن، باید در حالت جنون مرتکب جرم باشد نه در حالت سلامت عقل.

تردید در جنون قاتل در زمان قتل نیز از مسایل مهمی است که قضات باید حالت قاتل را تشخیص بدهند. یک معیار مهم، حالت سابق بر ارتکاب جرم است. اگر حالت سابق بر ارتکاب جرم، افاقه و سلامت روانی باشد احتمال این‌که جرم نیز در حالت افاقه رخ داده باشد، بیشتر است و مرتکب باید جنون خودش را در زمان ارتکاب جرم اثبات کند و اگر حالت سابق، جنون باشد، اولیای دم باید ثابت کنند که قاتل مجنون نبوده تا بتوانند او را قصاص کنند. (ماده ۳۰۸ قانون مجازات اسلامی)

جنون آنی

به حدی عصبانی شدم که نفهمیدم در حال کشتن او هستم؛ این جمله و جملات مشابه را بارها از افرادی شنیده‌ایم که در درگیری‌ها و دعواها یک نفر را به قتل می‌رسانند. عصبانیت لحظه‌ای که بعد از فروکش کردن، حسرت و پشیمانی بسیاری را به همراه دارد. در اصطلاح به این نوع خشم لحظه‌ای که فرد، قبل و بعد از آن همچون افراد عادی است و سلامت روانی دارد و در حالت عادی آن عمل را انجام نمی‌دهد، جنون آنی می‌گویند. باید بدانیم که اثبات جنون آنی امر بسیار سخت و پیچیده‌ای است و صرف عصبانیت بیش از حد باعث نمی‌شود که فرد برای ارتکاب جرمش مسئولیت کیفری نداشته باشند بلکه اگر فردی ادعا کند در هنگام جرم دچار جنون آنی شده است، باید اثبات شود که وی طبق معیار قانون قدرت اراده یا تمیز و عقل خود را از دست داده است تا مجازات از او برداشته شود. در غیر این صورت، هرچند در عصبانیت زیاد مرتکب جرم شده است اما توانایی درک موقعیت خود را داشته و دارای اراده است. در نتیجه همچون افراد عاقل است و مجازات می‌شود. تشخیص این مسئله نیز با قضات و نیز روان‌پزشکان و روان‌شناسان جنایی است که به قاضی کمک می‌کنند.